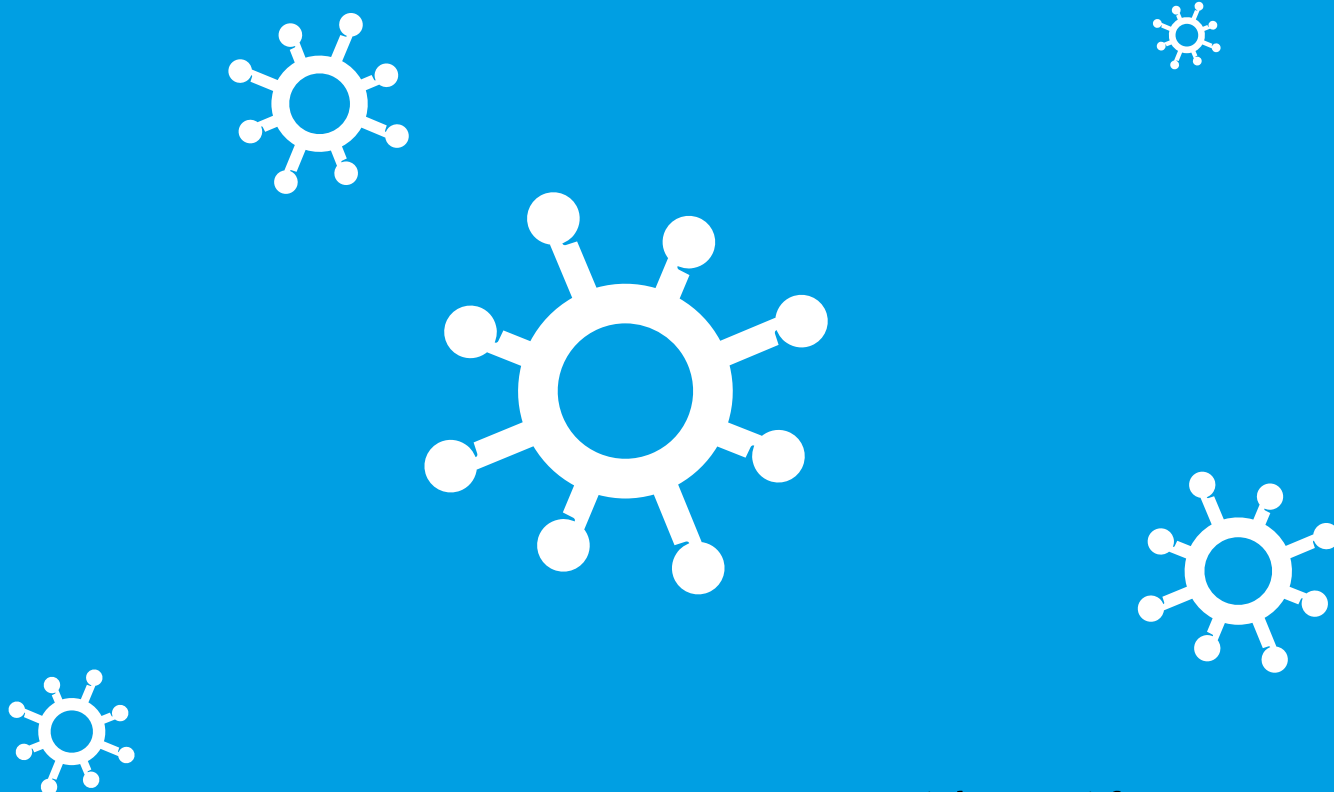

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Impact van de uitbraak van het coronavirus op internationaal ondernemen

Uitgevoerd door I&O Research in opdracht van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

*>> Duurzaam, Agrarisch, Innovatief
en Internationaal ondernemen*

Managementsamenvatting

Impact van de coronacrisis

Voor driekwart van de ondernemers heeft de coronacrisis een negatieve impact op internationale activiteiten. Een op de twintig ondernemers ervaart een positieve impact door een toegenomen vraag naar hun producten en/of ontwikkeling van nieuwe business.

Negatieve impact

De meeste negatieve impact wordt door ondernemers ervaren in Europa (m.n. Duitsland), Azië (m.n. China) en Noord-Amerika. Dit is te verwachten, aangezien dit ook de regio's zijn waar deze ondernemers de meeste omzet behalen. De negatieve impact bestaat vooral uit omzetverlies en daarnaast zorgen coronamaatregelen voor o.a. reisbeperkingen en sluiting van winkels/horeca. Ruim vier van de tien internationale ondernemers ondervinden problemen bij de bevoorrading, vooral vanuit Azië (m.n. China) en Europa (o.a. Italië). Bijna vier van de tien internationale ondernemers ondervinden problemen bij transport en logistiek, met name in Europa (Duitsland, België en Italië), Azië (China) en Noord-Amerika (Verenigde staten). Een op de twaalf ondernemers overweegt de productie in het buitenland te verplaatsen naar een ander land vanwege de coronacrisis.

Kansen als gevolg van de coronacrisis

Eén op de drie ondernemers ziet ook nieuwe kansen voor internationaal ondernemen door de coronacrisis. Veelal op het gebied van digitalisering, zoals het digitaliseren van producten of diensten als online overleggen. Verder ziet men kansen op het gebied van verduurzaming en kansen in andere landen dan waar men nu actief is.

Herstarten van internationaal ondernemen

De meeste ondernemers verwachten te kunnen blijven ondernemen in de landen waar ze eerder al actief waren. Vier op de tien verwachten daarbij strategieën te moeten aanpassen door de coronacrisis. Meest genoemd is het aanpassen van processen, zoals meer lokaal inkopen/zakendoen en aanpassen van de werkwijze om aan Coronamaatregelen te voldoen. Maar ook aanpassen van het product, prijsverlaging, stopzetten van activiteiten en het zoeken van nieuwe markten worden vaak genoemd.

Behoeftte aan extra ondersteuning

Ongeveer de helft van de ondernemers heeft behoefte aan 'andere of specifieke informatie per land', met name informatie over marktkansen na corona, sector- of marktstudies gericht op nieuwe behoeften in specifieke landen en coronamaatregelen. Ook zijn ondernemers geïnteresseerd in digitale handelsmissies (49%) en digitale evenementen (33%). Bij evenementen gaat het vooral om een Webinar over kansen in specifieke markten en sectoren en online zakelijke matchmaking. Daarnaast geeft een deel van de ondernemers aan geïnteresseerd te zijn in extra ondersteuning bij het vinden van netwerken en contacten in het buitenland, het inschakelen van erkend deskundigen en financiële ondersteuning voor export of een buitenlandse investering.

Inhoud

Managementsamenvatting	2
1. Inleiding	4
2. Impact coronacrisis	4
3. Kansen als gevolg van de coronacrisis	10
4. Herstart van internationaal ondernemen	11
5. Behoeftte aan ondersteuning	12
6. Bijlage	15

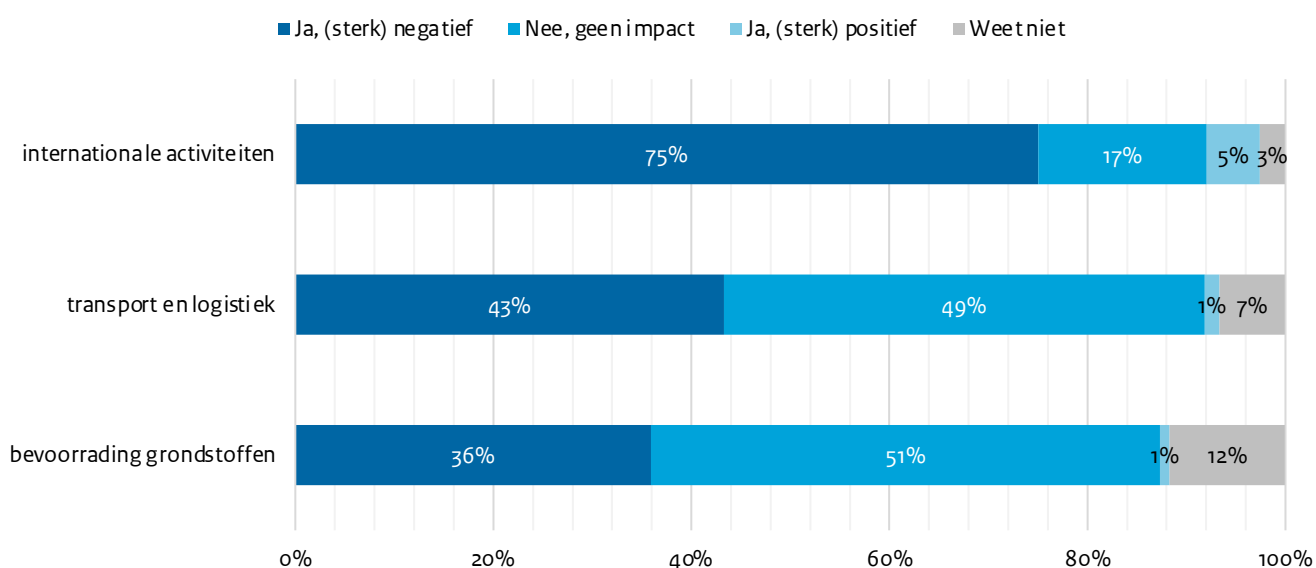
1. Inleiding

Door het coronavirus (COVID-19) leven we allemaal in een onzekere tijd. De uitbraak van het coronavirus heeft gevolgen voor ondernemers die zaken doen in het buitenland. RVO wil graag weten hoe het internationale ondernemen beïnvloed wordt door de coronacrisis en hoe zij ondernemers het beste kan ondersteunen. Daarom is er tussen 2 en 13 juli 2020 een peiling uitgevoerd onder 957 ondernemers (mkb) die internationaal actief zijn. In de bijlage achterin deze rapportage is meer informatie over de responsstelling te vinden.

2. Impact coronacrisis

Voor driekwart van de ondernemers heeft de coronacrisis een negatieve impact op internationale activiteiten. Een klein deel van een op de twintig ondernemers ervaart een positieve impact door een toegenomen vraag naar hun producten en/of ontwikkeling van nieuwe business.

Vraag: Heeft de coronacrisis impact op de:
...internationale activiteiten van uw onderneming?
...transport en logistiek van uw eindproducten/diensten?
...bevoorrading van grondstoffen en onderdelen? (Basis: 957 internationale ondernemers)

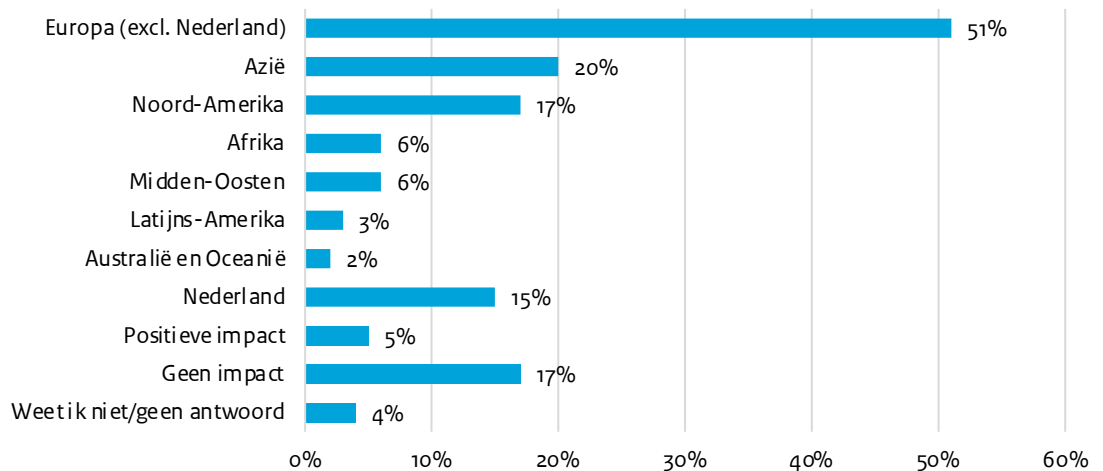

Impact corona internationale activiteiten

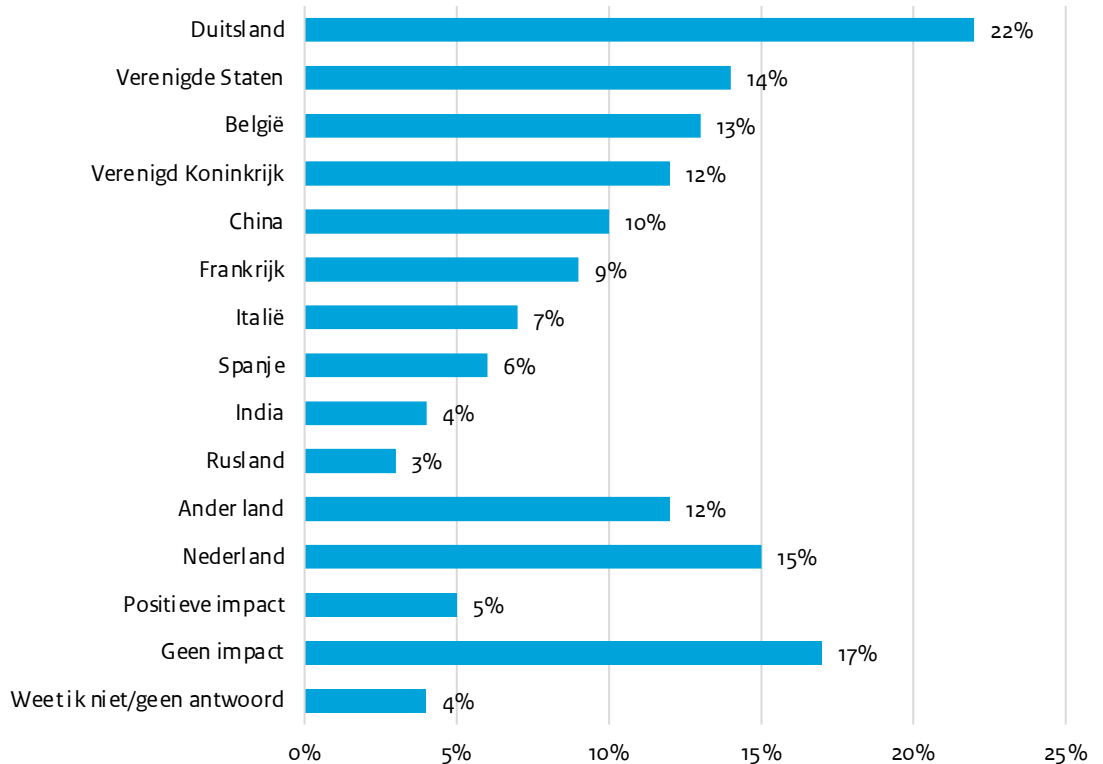
De meeste negatieve impact wordt door ondernemers ervaren bij internationale activiteiten in Europa (m.n. Duitsland), gevolgd door Azië (m.n. China) en Noord-Amerika. Dat ligt enigszins voor de hand omdat dit de regio's zijn waar door deze ondernemers de meeste omzet wordt gerealiseerd en het om een wereldwijde crisis gaat.

Vraag: In welke landen ondervindt u de meeste (negatieve) impact van de coronacrisis op de internationale activiteiten van uw onderneming? Maximaal drie landen mogelijk. (Basis: 957 in buitenland actieve ondernemers)

Naar werelddeel:

Top 10 naar land:

De negatieve impact bestaat vooral uit uitval of vertraging van de vraag, en het daarmee gepaard gaande omzetverlies. Verder zorgen lockdowns voor reisbeperkingen, sluiting van winkels/horeca en problemen met transport.

Negatieve impact	Aantal keren genoemd
Omzetverlies door annuleringen en uitstel van opdrachten en vraaguitval	242
Reisrestricties	112
Vertraging in toelevering en productie	77
Land in lockdown	75
Geen beurzen/evenementen	35
Sluiting winkels/horeca	22
Transport niet mogelijk/hoge kosten	8
Overig	122

Positieve impact	Aantal keren genoemd
Toegenomen vraag	17
Overig	19

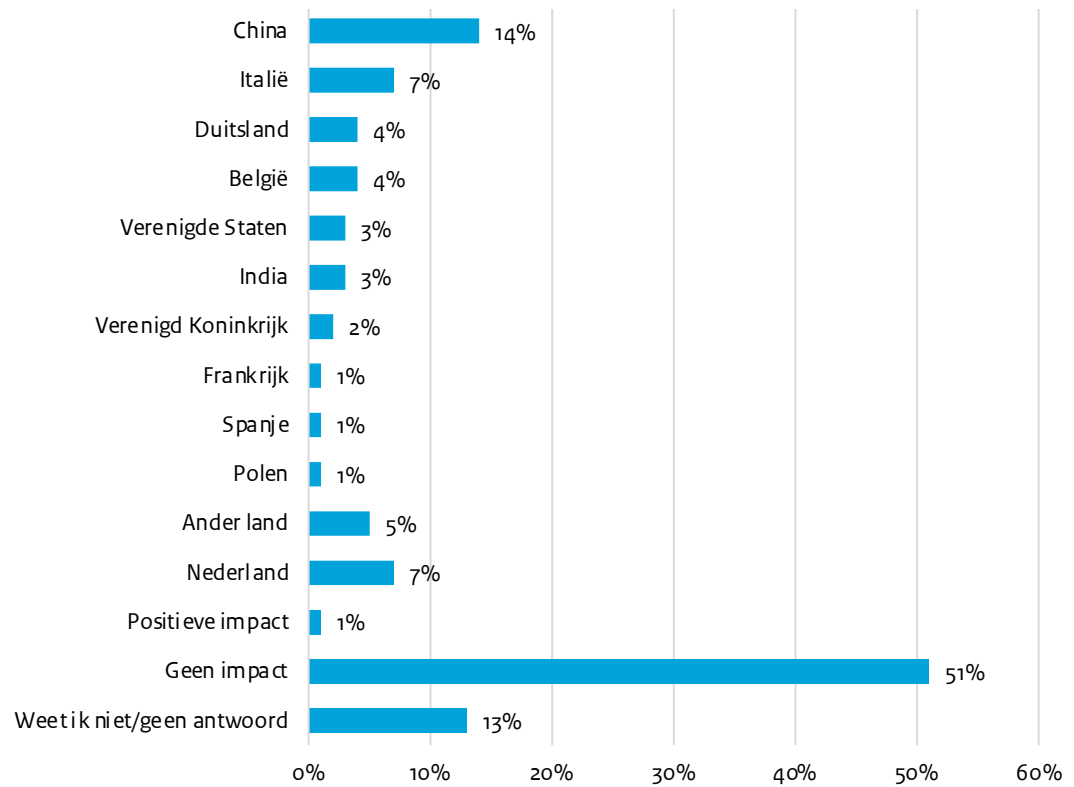
Quotes:

- *“Beperkte bewegingsruimte, lockdown maatregelen, sluiten van veel businesses.”*
- *“Geen beurzen en klantbezoek, 100% omzetsdaling.”*
- *“Ontwikkeling in industrie leek ook stil te staan.”*
- *“Duurdere grondstoffen door schaarste.”*
- *“Vertraging bij verzenden documentatie en controle van de goederen.”*
- *“Imago van Nederland t.o.v. buitenland over de aanpak van de coronacrisis.”*

Impact corona bevoorrading

Ruim vier van de tien internationale ondernemers ondervinden problemen bij de bevoorrading. Deze is het grootst in Azië (m.n. China). Kort daarna gevolgd door Europa (o.a. Italië).

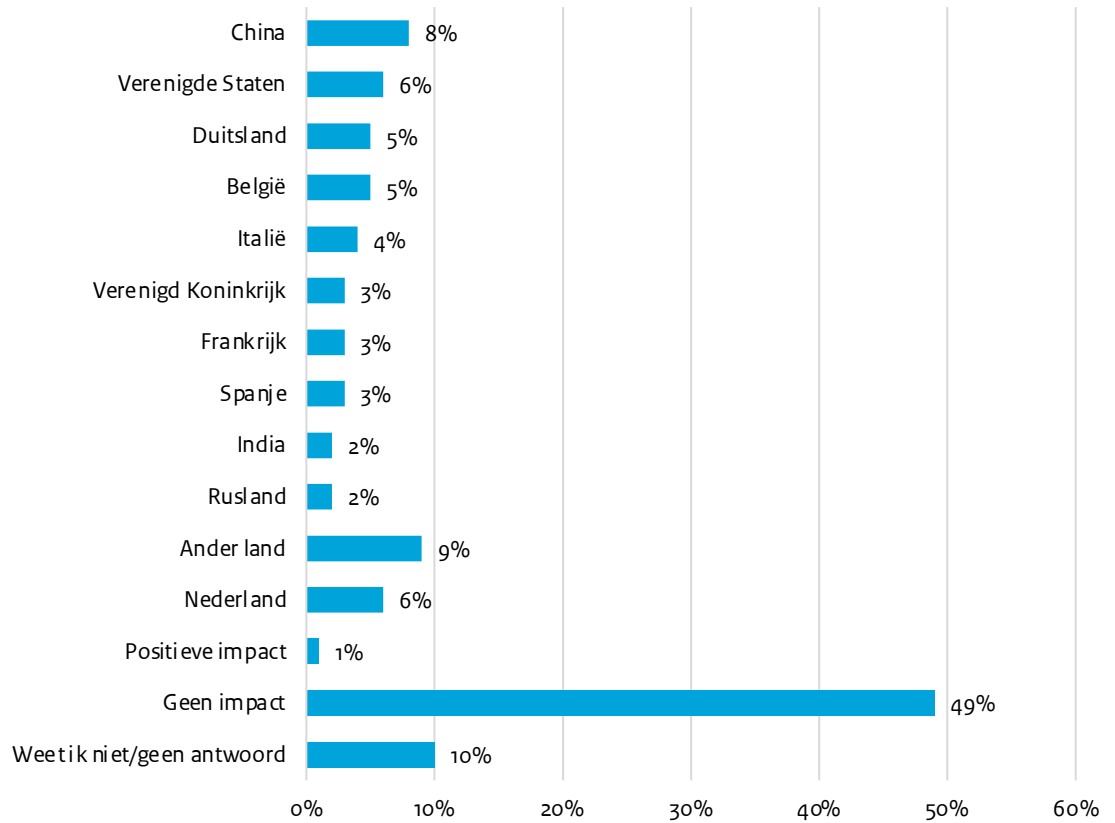
Top 10 naar land:

Impact corona transport en logistiek

Bijna vier van de tien internationale ondernemers ondervinden problemen bij transport en logistiek van de eindproducten of diensten. De negatieve impact is het grootst in Europa (Duitsland, België en Italië), Azië (China) en Noord-Amerika (Verenigde staten).

Top 10 naar land:

Impact corona productie

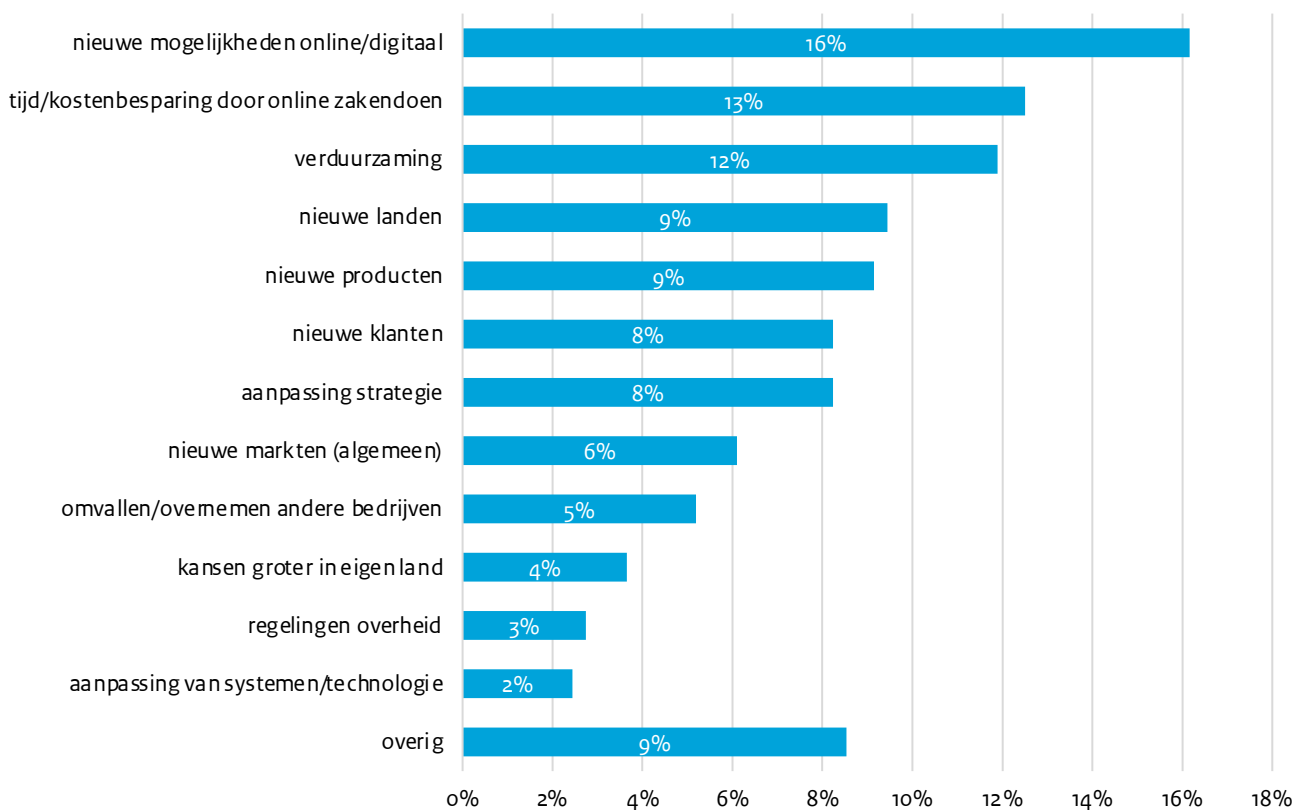
Ongeveer de helft van de internationale ondernemers laat productie (deels) in het buitenland plaatsvinden. De regio's waar de meeste buitenlandse productie plaatsvindt zijn Europa (m.n. Duitsland, België en Italië) en Azië (m.n. China en India). Door 4% van de ondernemers wordt voor de landen waar nu de productie plaatsvindt, overwogen om de productie te verplaatsen naar een ander land vanwege de coronacrisis. Er is hierin geen duidelijk patroon zichtbaar. Een deel van hen wil productie uit Azië terughalen naar Nederland (of Europa), maar ook het omgekeerde komt voor.

	n=	Ja	Nee	Weet ik niet
China	132	18%	69%	13%
Spanje	22	18%	73%	9%
India	35	17%	74%	9%
Italië	37	11%	86%	3%
UK	22	9%	82%	9%
België	53	6%	87%	8%
Duitsland	71	6%	90%	4%
Nederland	201	5%	90%	4%
US	38	5%	89%	5%
Frankrijk	20	0%	90%	10%
Polen	36	0%	94%	6%
Ander land	301	8%	85%	7%

3. Kansen als gevolg van de coronacrisis

Eén op de drie ondernemers ziet ook nieuwe kansen voor internationaal ondernemen door de coronacrisis. Vaak gaat dit over meer online zakendoen: zowel het digitaliseren van producten of diensten als het online overleggen. Verder ziet men kansen in het thema verduurzaming en kansen in andere landen (dan waar men nu actief is).

Top 10 naar land:

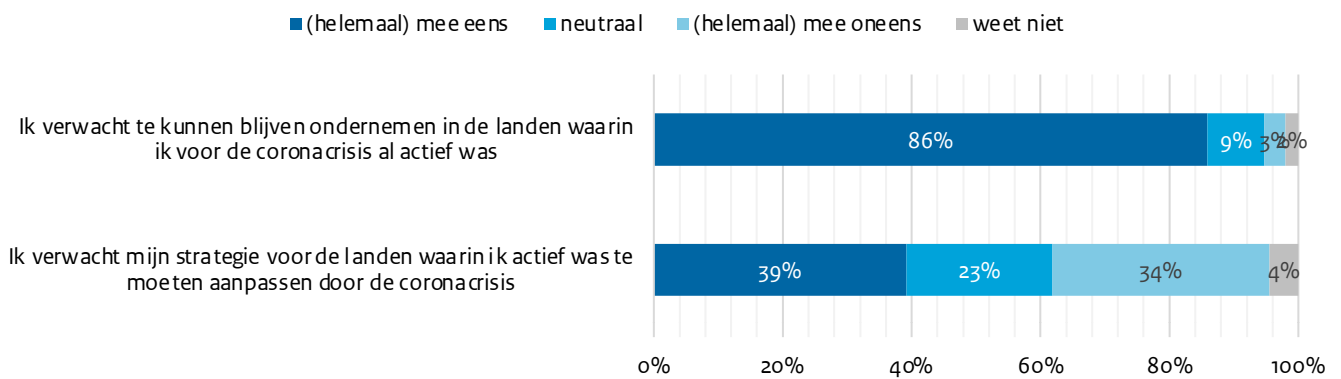
Quotes:

- “Wij bieden oplossing voor lange bewaring van groenten en fruit, waardoor voorraden langer goed blijven, en dure luchtvracht kan worden vervangen door zeevracht.”
- “Bedrijven moeten meer investeren in digitale dienstverlening en promotie. De kern van onze dienstverlening.”
- “In Europa wil men minder afhankelijk zijn van de VS en Azië.”
- “Wij maken digitale zorg ondersteunende producten waar door de coronacrisis ineens veel meer vraag naar is.”
- “Consumenten denken meer na over de voedselketen (duurzaam, bio, etc.) en dit biedt kansen.”
- “Klanten zien noodzaak robotoplossing nu er geen handen beschikbaar waren.”

4. Herstart van internationaal ondernemen

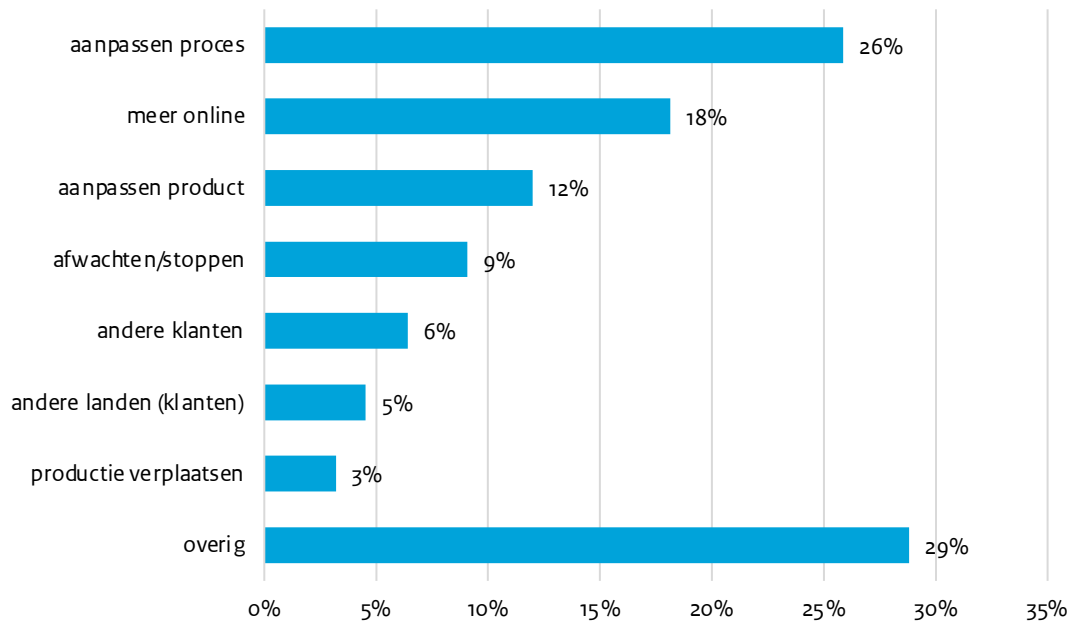
De meeste ondernemers verwachten te kunnen blijven ondernemen in de landen waar ze eerder al actief waren. Vier op de tien verwachten daarbij strategieën te moeten aanpassen door de coronacrisis. Meest genoemd is het aanpassen van processen bijvoorbeeld meer lokaal inkopen/zakendoen en aanpassen van de werkwijze om aan Coronamaatregelen te voldoen. Maar ook aanpassen van het product, prijsverlaging, stopzetten van activiteiten en het zoeken van nieuwe markten komen veel voor. En een deel geeft aan dat de wijze waarop zij hun strategie moeten aanpassen, afhangt van hoe de situatie zich wereldwijd ontwikkelt.

Vraag: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? (Basis: 957 internationale ondernemers)

Vraag: Hoe verwacht u uw strategie in {#land} te moeten aanpassen?

(Basis: 373 internationale ondernemers die verwachten strategie te moeten aanpassen)

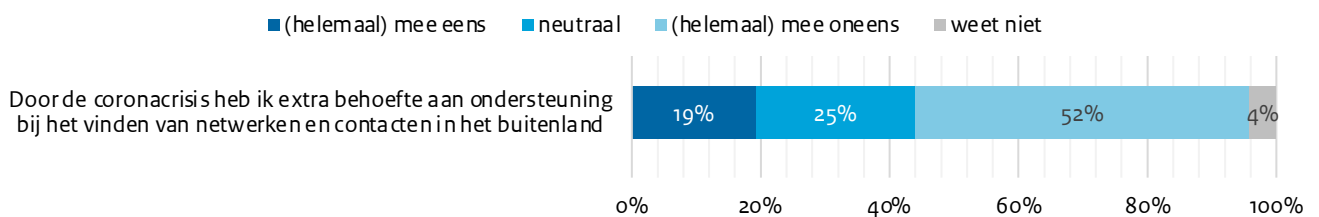

5. Behoeftte aan ondersteuning

RVO biedt ondersteuning aan ondernemers die internationaal zaken doen. De ondernemers is gevraagd of zij behoefte hebben aan extra ondersteuning bij de herstart van internationaal ondernemen en zo ja, aan welk soort ondersteuning.

Netwerken en contacten

Een vijfde van de internationaal ondernemers heeft door de coronacrisis extra behoefte aan ondersteuning bij het vinden van **netwerken en contacten** in het buitenland.

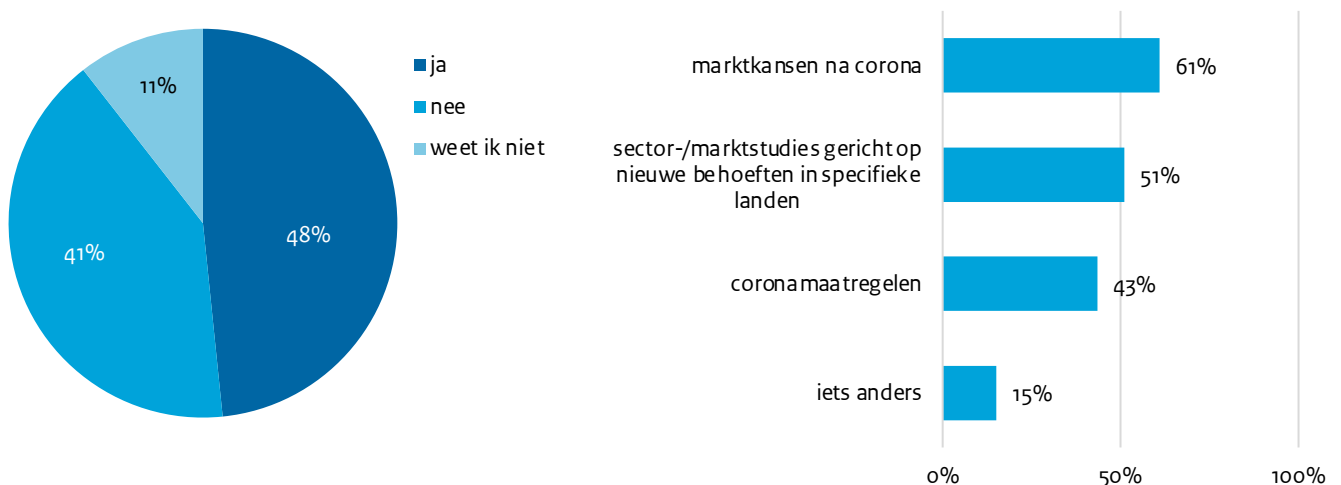

Quotes:

- “Het opbouwen/uitbouwen van (bestaande) netwerken van beslissers.”
- “Netwerk, ingangen op overheidsniveau.”

Informatie over (kansen in) landen

Ongeveer de helft van de ondernemers heeft behoefte aan andere of specifieke informatie per land. Zij geven aan met name informatie te willen over marktkansen na corona, sector- of marktstudies gericht op nieuwe behoeften in specifieke landen en coronamaatregelen.

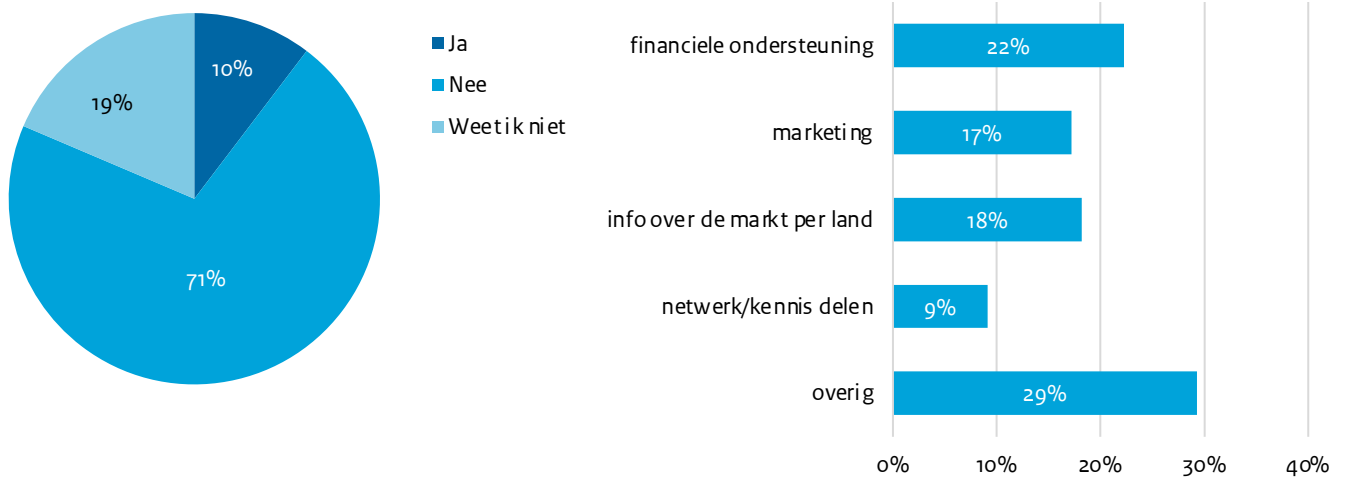

Quotes:

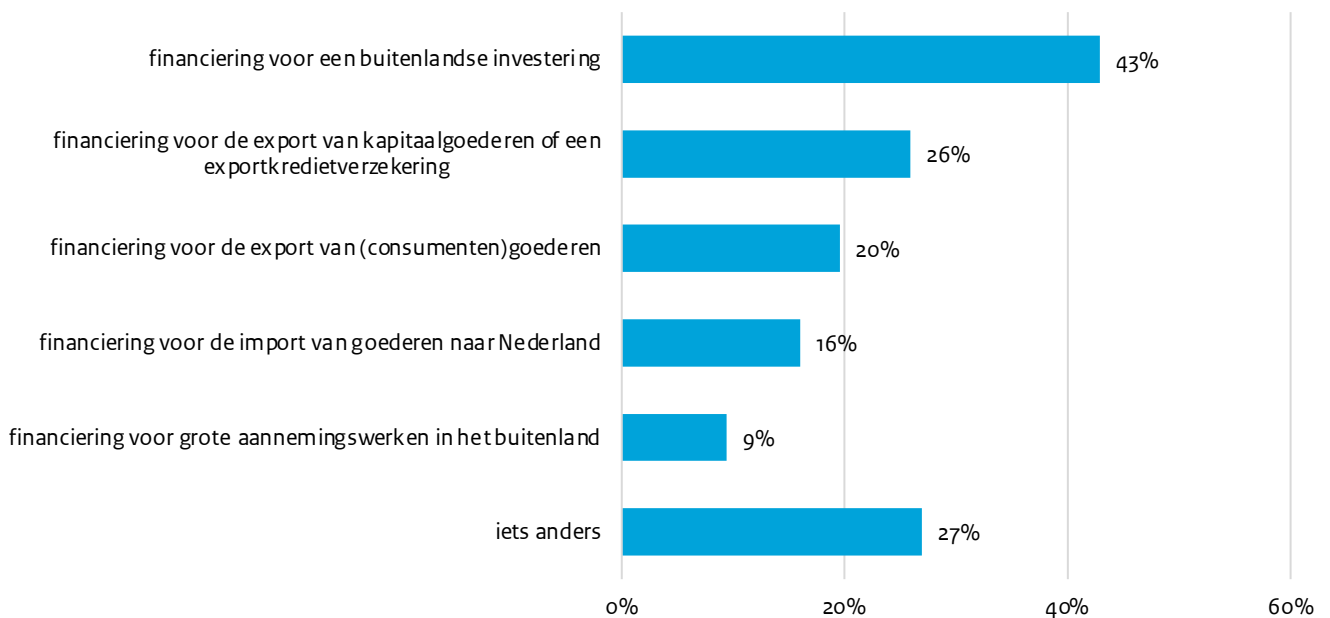
- “Cultuur van zakendoen en internationale contracten.”
- “Veranderde regelgeving voor import en export in diverse landen door corona.”

Deskundig advies en financiële ondersteuning

Een op de tien ondernemers heeft behoefte aan ondersteuning en advies van een erkend deskundige. Hier wordt onder andere financiële ondersteuning genoemd, maar ook informatie over de markt in specifieke landen en advies over marketing.

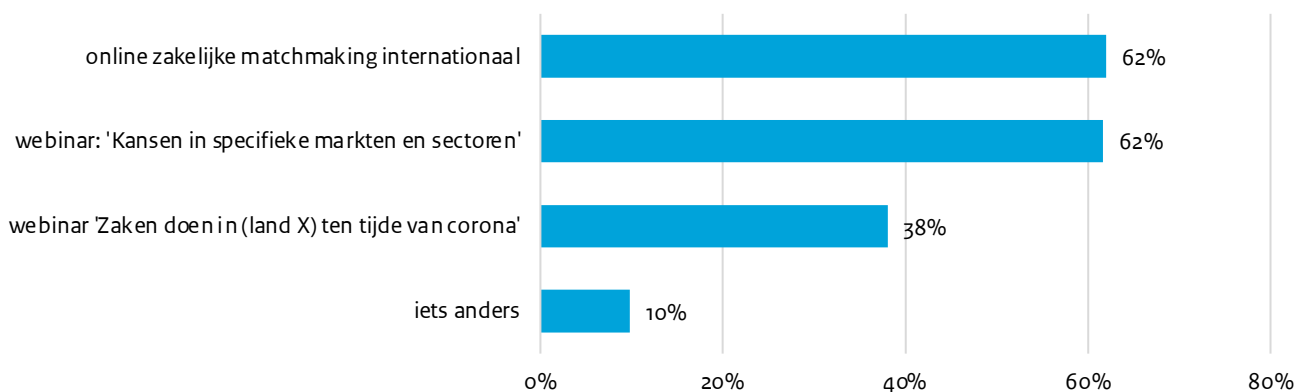
Twee op de vijf ondernemers hebben behoefte aan extra (financiële) ondersteuning. De behoefte bestaat vooral uit financiering voor een buitenlandse investering en financiering voor export.

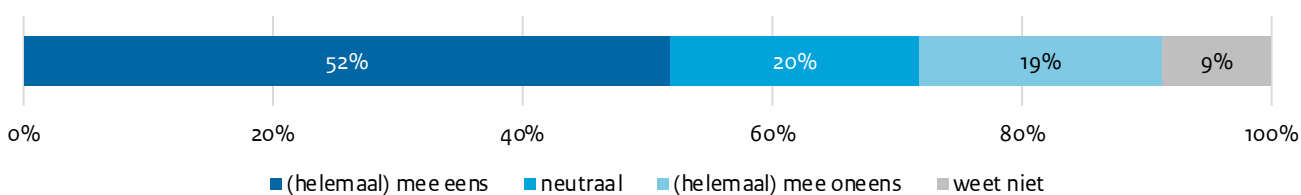
Digitale evenementen en handelsmissies

Ruim een derde geeft aan belangstelling voor digitale evenementen te hebben. Er is onder hen met name interesse in een webinar over 'kansen in specifieke markten en sectoren' en in online zakelijke matchmaking. Ongeveer de helft van de internationaal ondernemers is geïnteresseerd in deelname aan (digitale) handelsmissies voor mkb.

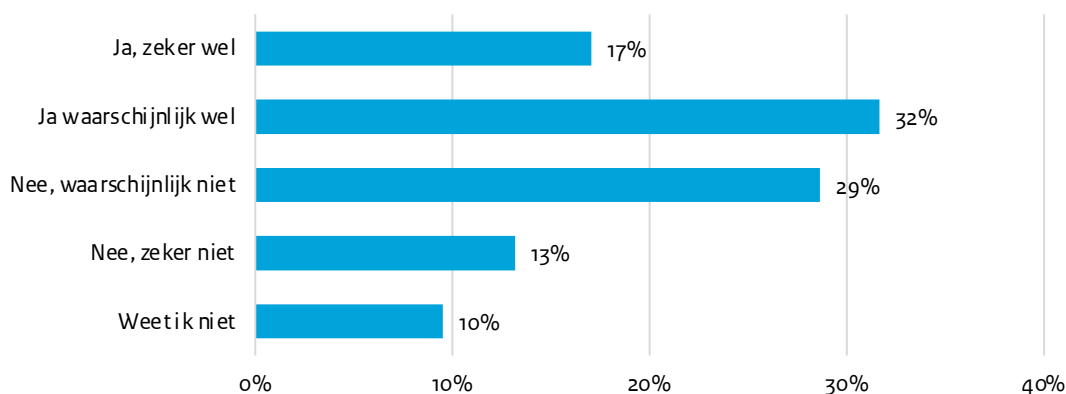
Vraag: Aan welk type digitale evenementen over internationaal ondernemen heeft u behoefte? Meerdere antwoorden mogelijk.
(Basis: 347 internationale ondernemers die behoefte hebben aan digitale evenementen)

Vraag: Zodra het weer is toegestaan, ben ik van plan om deel te nemen aan fysieke evenementen over internationaal ondernemen.
(Basis: 957 internationale ondernemers)

Vraag: Bent u bij het herstarten van internationaal ondernemen geïnteresseerd in deelname aan (digitale) handelsmissies voor mkb?
(Basis: 957 internationale ondernemers)

Quotes:

- Informatie over digitaal netwerkopbouw en zaken doen
- Internationale MKB Financiering
- Trends in internationale markten
- Webinar waarbij kennis wordt gedeeld van ondernemers die actief zijn in Rusland.
- Gericht op creatieve sector in bijv. EU of daarbuiten

6. Bijlage

Responsstelling

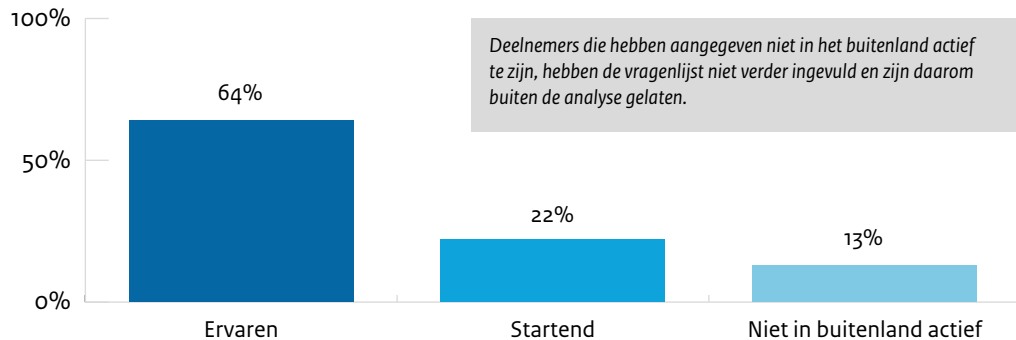
Twee derde van de 1.103 deelnemers (64%) is een ervaren internationaal ondernemer. Een vijfde (22%) is startend (d.w.z. minder dan 25 procent van de omzet komt uit export of de onderneming is minder dan vijf jaar internationaal actief). Er waren 912 mannelijke deelnemers (85%) en 165 vrouwelijke deelnemers (15%). Van 26 deelnemers is het geslacht onbekend. Van de internationale ondernemers is meer dan de helft (57%) werkzaam in een 'topsector'; daarvan werkt 21% in de topsector HTSM en 13% in Agri&Food.

Onder 'overig' vallen ondernemers die niet in een topsector actief zijn. Dit zijn onder meer Diensten, Sport, Toerisme en Vrije tijd, Bouw en Infrastructuur, Consumenten- en huishoudgoederen. Daarnaast heeft een deel van de ondernemers aangegeven actief te zijn in consultancy, evenementen, horeca of groothandel.

Voor deelname aan het onderzoek zijn Nederlandse ondernemers met internationale activiteiten uit het relatiebestand (Achilles) van RVO uitgenodigd. Uit gegevens van RVO blijkt dat de opbouw van de respons naar sector redelijk goed vergelijkbaar is met die van het totale relatiebestand, uitgezonderd de creatieve industrie. Deze is in de respons enigszins ondervertegenwoordigd.

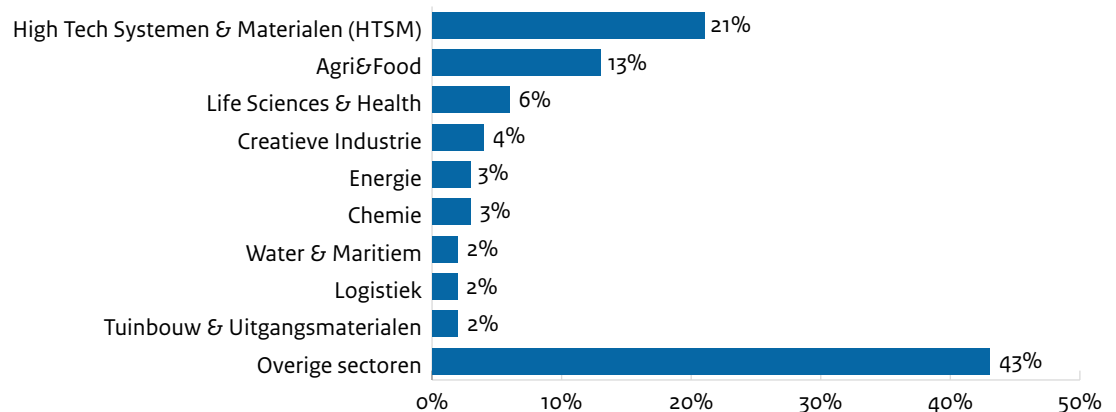
Vraag:

Hoe ervaren bent u in internationaal ondernemen? (Basis: 1.103 deelnemers)

Vraag:

Bedrijfsactiviteiten in topsectoren (Basis: 957 in buitenland actieve ondernemers)

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl/internationaalondernemen

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | oktober 2020

Publicatienummer: RVO 145-2020/BR-INT

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.